

**ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ
ДИТЯЧОМУ САДКУ В КАНАДІ**

«Справа не в тому, чи ми маємо змогу виховувати дітей в дошкільному віці, але радше в тому, чи можемо дозволити собі на занедбання того важливого віку і його виховання».

М. Грабко

Постановка проблеми. Педагоги українських дошкільних установ в умовах діаспори чітко розуміють, що завданням виховання дитини до 6-річного віку є надання їй різноманітних сприятливих для розвитку й корисних для неї самої якостей. Тому вихователі сприяють засвоєнню дитиною таких знань, умінь і навичок, які б допомогли їй у майбутньому успішно підготуватись до початкової школи.

Оскільки головне завдання українського дошкільця полягає в розвитку особистості дитини, то, відповідно, вихователь має так організувати навколишнє середовище, щоб у дошкільника були всі передумови для повноцінного зростання. Окрім того, організатори рідномовного шкільництва в діаспорі висувають надзвичайно високі вимоги до особистості вихователя, адже від його праці залежить доля підростаючого покоління, а, отже, доля етнічної спільноти.

Актуальність дослідження. На думку д-ра М. Грабко (професора Торонтського Університету, керівника Інституту Студій над Дітьми) у дошкільному дитинстві особливу увагу варто звертати на фізичні, соціальні й емоційні потреби, а також на пізнавальні можливості дитини.

Учений стверджує, що роль педагога і батьків у здійсненні дошкільного виховання не завжди була однаковою. Учителі і батьки показували, розповідали, описували, ілюстрували і пояснювали, сучасні ж «виховники» забезпечують дитину різноманітністю матеріалів і «...тим чином дають їй змогу вчитися шляхом власної ініціативи. Отже, модерна вчителька заохочує, підтримує, планує, підготовляє і діє як каталізатор, допомагаючи дитині в її відкриванні світу.

Добра дошкільна програма виховання визначає роль вчительки і батьків у залежності від спеціальних і актуальних завдань. Деякі завдання найкраще засвоїти дитині за допомогою оповідання, пояснення, показу. Інші треба залишити *дитячій ініціативі і підтримувати її заохотою і похвалою*. Словом, в одній ситуації вчителька має показувати і пояснювати, в другій іти за дитиною і підтримувати її ініціативу» [2, с. 444]. Таким чином, педагоги українського дошкільця у Канаді вважають, що для повноцінного та гармонійного розвитку особистості варто спеціально створювати умови, у яких би вихованець міг самостійно діяти, і лише за необхідності надавати йому необхідну допомогу.

Стан дослідження проблеми. Розвиток національної освіти ХХ ст. в українському зарубіжжі Канади досліджували науковці української діаспори та України – М. Бандера, А. Горохович, М. Грабко Я. Грабовенська-Телепко, Б. Мончак, М. Пастернакова, І. Петрів, С. Романюк, І. Руснак, І. Стражнікова, Я. Чумак, Р. Чумак та ін. Проблематикою українського дошкільця за межами материзни займались І. Баєр, А. Богачевська, М. Вербова-Онух, І. Головінський, М. Долішна, А. Книш, І. Пеленська та ін. Цінуючи результати наукових досліджень вищеназваних науковців, вважаємо за доцільне глибше дослідити й обґрунтувати необхідність створення спеціальних умов для самостійного розвитку особистості української дитини в умовах дошкільного закладу.

Мета статті. Проаналізувати доцільність створення «осередків» у дитячому садку, які б сприяли всебічному, гармонійному розвитку дитини; довести, що організація самостійної ігрової діяльності дітей дошкільного віку позитивно впливає на розвиток особистості дитини шляхом самостійного вибору нею видів діяльності.

Висвітлення основних положень дослідження. М. Грабко виділяє основні завдання дошкільного виховання:

1. Дошкільне виховання допомагає дитині здобути незалежність у таких фізичних навичках – бігання, лазіння, повзання, збереження рівноваги тощо; а також у особистих справах – одягання, приймання їжі, удосконалення гігієнічних навичок та ін.

2. Дошкільне виховання намагається стимулювати дитину інтелектуально, розвивати її зацікавлення, ініціативу, творчу уяву. Навчальна програма спонукає дітей називати, класифікувати, «порядкувати і числити» наявний матеріал і речі. Поруч із тим відбувається такий важливий на даному етапі розвитку дитини – розвиток мови та мовлення.

3. Дошкільне виховання бере до уваги «поставу» дітей і їхні «почування». Усі заняття мають бути пристосовані і важливі для дитини дошкільного віку. Зацікавлення або байдужість до мистецтва, музики, книжок, забав-змагань залежить від того, як і коли дитина з ними познайомилася і те, наскільки успішно їх опанувала. Дитина, яка вміє сконцентруватися і закінчити почате завдання, вмітиме добре працювати і гратися, радіти за свої успіхи.

4. Завданням дошкільного виховання є допомагати в розвитку соціальних навичок. Діти вже на третьому році життя проявляють сильне зацікавлення у соціальному співжитті з іншими. Дуже важливою ознакою є вміння співдіяти, співпрацювати, «солідаризуватися» з іншими. Немає сумніву, що однією з найбільших приємностей для дітей є якраз їх співжиття з іншими дітьми, однолітками і старшими людьми [1, с. 443].

Саме тому українські педагоги дошкілля в діаспорі надають перевагу самостійним заняттям і вправам дітей. Вони стверджують, що кожна дитина має свої схильності, зацікавлення і потреби. Цим вони пояснюють свою думку про те, що в дитячому садочку повинні діяти кілька постійних осередків – це місце в груповій кімнаті, де зберігаються матеріали для спеціальних занять. Там кожна дитина (або група дітей) має можливість самостійно досліджувати, маніпулювати, відкривати і пізнавати світ згідно з її індивідуальними можливостями, здібностями, бажаннями, настроєм. Вона також має змогу словами передавати іншим дітям свої відкриття.

В окремі постійні осередки виділяють наступні:

1. Драматичний, господарський, музичний, малярський, природознавчий, бібліотечний, піску і води, будівельний, математичний, мови і письма [3, с. 446].

Кожна дитина може вільно переходити з одного осередку до іншого, який її більше цікавить. Таким чином, дошкільники мають можливість проявити свої інтереси і присвячують їм стільки часу, скільки кожен вважає за потрібне. Наприклад, одна дитина займається однією діяльністю тільки кілька хвилин у той час, коли інша може затриматися там довше, або, можливо, навіть повертається до неї наступного дня.

Завдання осередку:

1. «Заохотити дитину до самостійної відкривчої праці;
2. Представити їй проблему у звичайному середовищі;
3. Заохотити її до питань у зв'язку з «обсервацією» і набути досвідом;
4. Розвивати зацікавлення світом і довкіллям;
5. Допомогати дітям робити висновки і закінчувати розпочате діло;
6. Стимулювати розмову і розповідь;
7. Розвивати «змисли»;
8. Розвивати вміння: обсервації, розрізнювання, класифікації, знакування;
9. Скріплювати співжиття і співпрацю між дітьми;
10. Зміцнювати індивідуальні таланти і нахили;
11. Заохочувати до досліджування невідомого світу;
12. Заспокоювати індивідуальні потреби і відчуття гідності» [3, с. 446].

Педагоги мають пам'ятати деякі особливості, які варто взяти до уваги під час планування, організації та підготовки осередків: насамперед те, що кількість осередків залежить від величини кімнати, інтересів і потреб дітей, їх віку. Також вихователі зобов'язані навчити дошкільників як правильно використовувати обладнання окремих куточків. Вихованці мають знати правила поведінки: в осередку не може бути одночасно

багато дітей; кожна дитина має дбати і відповідати за обладнання і матеріал осередку; кожен має «глядіти і уважати на інших».

На кожен осередок відводиться окремих куточок у кімнаті, там же потрібно облаштувати місце, де зберігатиметься тематичний дидактичний матеріал. Щоденне прибирання і перевірка матеріалів є необхідним виховним засобом, що привчає дітей до відповідальності й самостійності.

Вихователі дошкілля переконані, що саме від них залежить гармонійна праця в осередках. Він (вихователь) завжди визначає, коли починати заняття і в який момент його потрібно призупинити чи закінчити. Педагог заохочує дитину до дії, але ніколи не силує, пильно слідкує за нею, завжди готовий змінити діяльність на занятті залежно від ситуації. Зацікавлення дітей є його вказівкою і провідником. Коли виховник помічає, що діти цікавляться новим видом діяльності, а такого осередку у них немає, тоді можна запропонувати вихованцям його організувати «...треба б завести новий осередок для збірки камінців, якщо діти того прагнуть, і заохотити їх принести з дому усяке невеличке каміння. Збірку цю можна доповнити малюнками із журналів, книжок, збільшувальним склом. Таким чином зростає дитяча цікавість, а за нею – дослід-експеримент, відкриття, збільшення словника» [3, с. 446-447].

М. Грабко стверджує, що ігри в осередках мають не просто безцільний хаотичний характер, у кожній з них є певна пізнавальна мета, спрямована на набуття знань дітьми. Тут педагог виділяє три ступені активності в осередку:

1. *Маніпулятивний*. На цьому етапі дитина знайомиться з предметами, по-різному маніпулює ними. Найчастіше це відбувається без участі інших дітей, на самоті, дошкільник в цей момент ні з ким не спілкується, не радиться.

2. *Символічний*. Дитина далі займається-маніпулює матеріалом і водночас починає його «порядкувати»: підбирає до предметів усі можливі варіанти їх використання і дії з ними. На даному етапі педагог має допомогти дитині і показати їй різницю між дійсними предметами і їх зображенням на папері.

3. *Організаційний*. Тепер педагог має показати дитині різницю і подібність між дійсним предметом і його символом-малюнком, друкованим символом.

Найважливішими осередками педагога виділяють:

1. *Драматичний*. Тут діти залюбки намагаються грати ролі матерів, пожежників, продавців-купців і т.п. Таким чином вони збагачують свої знання у таких ділянках: людських стосунків, природи, математики, розвитку мови, співжиття з іншими, творчості і уяви.

2. *Господарський*. Тут діти вивчають і поглиблюють свої знання про щоденний побут у родині. Отже, вихователю потрібно подбати, щоб були під рукою:

– невеличкі меблі: стіл і крісла, шафа, праска і дошка для прасування, стілець та ліжечко для ляльки-немовляти, дзеркало;

– кухонне приладдя: кухонний злив, піч, холодильник, посуд (ложки, ножі, виделки), кухонна губка, віник, смітник, фартушки, обруси (рушнички), городина, овочі, хліб, тістечка;

– одяг – дитячий, матері і батька: капелюхи, сорочки, сукенки, шалики, краватки;

– інші речі: квіти, фіранки, годинник, черевики, телефон, торбина «на купно».

3. У музичному осередку діти мають нагоду знайомитися зі звуками, піснями і мелодіями. Дошкільники мають навчитися, як користуватися магнітофоном. Кількість дітей зайнятих музикою не може бути велика, окрім того діти-музики не мають перешкоджати іншим у їх забавах-праці, тому доречно використовувати навушники. Можна використовувати, але обережно і тільки протягом короткого часу, такі інструменти як дзвінки, бубни, калаталки. Музика стимулює, пробуджує уяву і спонукає до сприймання та слухання звуків і мелодій.

4. *Малярський*. Цей осередок має бути недалеко від умивальної кімнати (для зручності користування водою) і шафи з фарбами та пензлями. Діти можуть малювати на столиках, долівці (підлозі) або на підставках – мольбертах. Тут знову ж для дошкільників є нагода для розвитку рук і прояву уяви.

5. Природознавчий осередок – його варто організувати в залежності від зацікавлень дітей, від пори року, місцевих умов. Найважливішою справою є придбати певну кількість тварин, рослин, птахів, риб, а також різноманітний природний матеріал: камінці, гілочки, мушлі, пір'я, жолуді, каштани, горіхи, сіно, корм. Обов'язково потрібно облаштувати місце для перебування живих істот в умовах групової кімнати (клітка, акваріум, тераріум, годівниця, місце для води, термометр, збільшувальне скло і т.п.).

6. Бібліотечний осередок залучає та привчає дітей до книг і пробуджує цікавість. Це дуже важлива передумова інтелектуального розвитку, отже треба цей куток обладнати зручними кріслами, тихим докільям і безліччю найрізноманітніших книжок різних видів. Дітям пропонують також приносити улюблені книжки (журнали) з дому і створювати гуртом власні книжки.

7. Діти залюбки бавляться в осередку води і піску, отже педагоги повинні подбати про те, щоб дошкільники мали одне і друге в садочку. Пісок повинен бути і сухий, і вологий. Діти радо моделюють з останнього різні форми, замки, дороги. Знаряддя, яке тут буде потрібним: відерця, лопатки, лійки, ситця, човники, пластикові фігурки різних форм, соломки.

8. Будівельний осередок. Вихователів варто потурбуватись про придбання якомога більшої кількості різноманітного будівельного матеріалу для даного осередку. Кожна дитина може обрати для майстрування власного виробу і здобуття всілякого досвіду те, що їй заманеться. Отже, треба тут зібрати: дерев'яні коробки різної величини та колодки, соломки, гудзики, шкаралупу з яєць, шкаралупу від горіхів, шишки, тоненькі гілочки, засушені квіти й листя дерев, корки, папір різних видів. Діти мають використовувати цей матеріал як їм до вподоби і творити з нього свої власні колажі, конструкції і композиції.

Користуючись нагодою, учитель має називати якість, форму матеріалу, його призначення: грубий, м'який, вузький, колючий, круглий, а діти, у свою чергу, збільшать свій запас знань природнім способом. Спеціальну увагу варто звернути на дерев'яні колодки, з яких діти радо будують будинки, замки, машини і т.п. До «викінчення» будівлі діти використовують інші матеріали: коробочки, корки. Після закінчення праці-забави діти прибирають увесь матеріал та ігровий куточок.

9. Математичний. Тут використовуються матеріали, які можна застосувати для демонстрації та знайомства з математичними мірками (широкий, вузький, довгий, короткий). Таким чином діти розвивають «почуття ладу» щодо форми і місця. Як у інших осередках, так і тут діти мають проявляти свою ініціативу і спонтанність. Матеріали: жолуді, корки до пляшок, шнурівки, тасьма, міри, ваги, іграшкові гроші, геометричні фігури.

10. Письмовий. Для правильного застосування олівця, ручки, крейди і т.п. діти мають «виробити» мускулатуру руки. Отже необхідно їх заохочувати якнайчастіше використовувати: олівець, крейду, ножиці, клей, папір без ліній, ілюстрований словник.

Висновки. Виходячи з того, що гра є найважливішою самостійною діяльністю дітей дошкільного віку, педагоги української діаспори в Канаді велику увагу приділяють організації самостійної ігрової діяльності, створенню умов для різних її видів. У кожній віковій групі, відповідно до вимог програми, обладнуються ігрові зони («осередки»). Необхідною умовою, що стосується організації таких куточків, є вміло підібраний відповідний матеріал для ігор дітей. Така щоденна ігрова діяльність планується та проводиться щодня протягом усього часу перебування вихованця у дитячому закладі.

Література:

1. Грабко М. Вага і завдання дошкільного виховання / Михайло Грабко // Українське докілья : збірник виховних матеріалів для українських родин і дитячих садків. – Торонто : Українське видавництво «Добра книжка», 1979. – Ч.208. – С.443-44. – 472 с.

2. Грабко М. Якою повинна бути вчителька дошкільця / Михайло Грабко // Українське докілья : збірник виховних матеріалів для українських родин і дитячих садків. – Торонто : Українське видавництво «Добра книжка», 1979. – Ч.208. – С.444. – 472 с.

3. Чумак Я. Організація праці в садку / Ярослав Чумак // Українське докілья : збірник виховних матеріалів для українських родин і дитячих садків. – Торонто : Українське видавництво «Добра книжка», 1979. – Ч.208. – С.446-451. – 472 с.

У статті розглядається досвід створення спеціальних зон (осередків) у групах дитячих садків у Канаді, де виховуються українські діти. У таких осередках діти мають можливість самостійно діяти, організовувати свою діяльність і тим самим проявляти власну ініціативу.

Ключові слова: *виховання, самостійність, український дошкільний садок у Канаді, діаспора, діти, зони для самостійного розвитку.*

В статье рассматривается опыт создания специальных зон (ячеек) в группах детских садов в Канаде, где воспитываются украинские дети. В таких зонах дети могут самостоятельно действовать, организовывать свою деятельность и тем самым проявлять собственную инициативу.

Ключевые слова: *воспитание, самостоятельность, украинский детский сад в Канаде, диаспора, дети, зоны для самостоятельного развития.*

The article considers the experience of creating special zones (cells) in pre-schools in Canada, where Ukrainian children are educated. In these areas, children can act independently, to organize their activities and thus to exercise their own initiative.

Keywords: *education, Ukrainian Preschool Kindergarten in Canada, the Diaspora, children, areas for self development.*